

Het feodale stelsel: (h)eerlijk zullen wij alles delen..?

Het feodale stelsel is voor veel leerlingen een onhelder en te abstract begrip en wordt dikwijls verward met het leenstelsel. Ook de gevolgen van het feodale stelsel voor de machtsverhoudingen zijn niet altijd bekend.

In deze 'Het feodale stelsel: (h)eerlijk zullen wij alles delen..?' opdracht krijgen de leerlingen inzicht in het middeleeuwse feodale stelsel, waarbij de nadruk ligt op de ongelijkheid en daarmee oneerlijkheid van rechten en plichten tussen de drie standen. Daarnaast worden de gevolgen van het feodale stelsel duidelijk gemaakt.

De les in een oogopslag

Onderwerp	Het feodale stelsel in de Middeleeuwen.
Tijdvak	500 -1000: Tijd van monniken en ridders (vroeg Middeleeuwen/Middeleeuwen).
Kenmerkend aspect	Het ontstaan van feodale verhoudingen in het bestuur.
Kernbegrippen	Horigheid en feodalisme.
Activiteit	Leerlingen krijgen middels een rollenspel de opdracht om land (in de vorm van een cake) en ambten en privileges (in de vorm van losse snoepjes, bijvoorbeeld dropjes) te verdelen.
Tijdsduur	1 lesuur van (minimaal!) 50 á 60 minuten.
Doelen	Leerlingen begrijpen dat: <ul style="list-style-type: none"> – De machts- en bezitsverhoudingen in de Middeleeuwen door de standenmaatschappij ongelijk waren; – Het land en dus de macht van de koning door het feodale stelsel erg versnipperde; – De macht van de hertogen en graven in verloop van de tijd hierdoor steeds meer groeide.
Beginsituatie:	Niveau: HAVO 4/VWO 3&4 met voorkennis van het feodale stelsel. Aantal leerlingen: 10 tot 15 leerlingen per groepje.
Vorbereiden	1. De strookjes met de verschillende rollen kopiëren, knippen en vouwen. 2. Cake en snoepjes klaar zetten. 3. Mes en eventueel servetjes of borden bij de hand.
Instrueren:	Wat: Je gaat binnen een groepje een stuk land en ambten en privileges verdelen (eventueel uitleggen wat privileges zijn). Iedereen heeft een eigen rol en is een koning(in) of graaf/gravin of hertog(in) of vazal/leenman of een horige.

Hoe: Door een cake (land) en snoepjes (ambten en privileges) volgens het feodale stelsel te verdelen. Eet nog niets op voordat de opdracht besproken is!

Waarom: Omdat je door het tastbaar maken van het feodale stelsel een beter begrip krijgt van de werking en de gevolgen eerder genoemd feodale stelsel. Ook onthoudt je beter wanneer je zelf actief met een onderwerp bezig bent.

Uitvoeren:

1. De klas wordt in groepen van 10 á 15 leerlingen verdeeld (door de docent of door de leerlingen zelf). De koning(in) kan willekeurig gekozen worden, of, om de opdracht enigszins te beïnvloeden, worden aangewezen door de docent. Bedenk hierbij of je een 'zwakke' vorst wil (een leerling die normaal niet erg aanwezig is) of een 'sterke' vorst (een populaire leerling). *Nb. Het aantal rollen kan uiteraard uitgebreid worden naar het formaat van de groepen. Let op: er mag uiteraard maar één koning(in) zijn!*

2. De overige leerlingen krijgen van hun koning(in):

- willekeurig een strookje met daarop hun personage (graaf, hertog, hogere/lagere vazal/leenman of horige).
- allemaal een bord/servet.

3. De koning(in) krijgt een stuk land (cake) en ambten (losse snoepjes) die hij/zij moet verdelen (volgens de principes van het feodale stelsel).

4. Voordat de cake verdeeld kan worden moeten rechten en plichten goed worden afgesproken:

Plichten:

1. Namens koning rechtspreken
2. Besturen
3. Mannen oproepen tot oorlog voeren

Rechten:

1. Ambt in leen
2. Burcht
3. Belastingrechten
4. Domeinen

De leerlingen moeten goed in de gaten houden wie met wie moet onderhandelen en zelf nadenken over hoe ze het land verdelen. De docent is er alleen om eventuele vragen te beantwoorden. De leerlingen krijgen voor deze opdracht ongeveer 20 minuten.

Beoogde resultaten

1. Dat de koning(in): het grootste stuk land heeft & en het grootste deel aan ambten en privileges;

2. Dat de graven en hertogen (zonder toestemming van de koning(in)) hun land weer hebben uitgeleend aan hogere/lagere vazallen/leenmannen & een groot aantal ambten en privileges heeft;

3. Dat de hogere/lagere leenmannen/vazallen een nog kleiner stuk land hebben & amper tot geen ambten en privileges;

4. De horigen hebben een kruimel tot niets & geen ambten en privileges.

Leerdoelen

De leerlingen zien:

- dat een boer, in tegenstelling tot de koning, maar een klein kruimeltje land kreeg en het dus vrij oneerlijk verdeeld was;
- dat het regeren van een groot stuk gebied wel erg lastig wordt als je het in kleine stukjes verdeeld waarbij elk stukje een eigen heerser heeft (gebrek aan uniformiteit); vooral wanneer vazallen ook zelf weer hun land verdelen (versnippering);
- dat het voor de heersers zo ook wel erg makkelijk wordt om 'eigen baas' te worden. Hun macht groeit namelijk steeds meer (wie controleert ze?) en ze gaan er na verloop van tijd van uit dat hun titel erfelijk wordt en dus in de familie blijft. Na verloop van tijd spraken zij recht waar zij zin in hadden, hieven ze belasting voor hun eigen portemonnee en terroriseerden de bevolking.

Nabespreken:

Hoe: Wat zijn de keuzes die je groepje gemaakt heeft? Wie maakte de keuzes? Wie heeft het meeste land, wie het minste? Wie heeft de meeste ambten en privileges, wie de minste? Hoe zijn de verhoudingen? Hoe gingen de onderhandelingen met de rechten en plichten? Werd er überhaupt onderhandeld? *Nb. Wanneer de klas in meerdere groepen verdeeld is, is het interessant om te kijken naar overeenkomsten en verschillen tussen de uitkomsten van de groepen. Kunnen de groepen aan elkaar uitleggen waarom zij denken dat zij de opdracht het beste hebben uitgevoerd?*

Wat: Wat heb je geleerd?

Waarom? Waarom helpt deze manier van werken je om beter te leren?

Vervolg

In de lessen hierop wordt het belang van het feodale stelsel duidelijk, vooral omdat een van de oorzaken is voor opstanden, machtsstrijden en oorlogen. Het feodale stelsel zal ook in een toets terugkomen.

Knipvel rollen

<p>Hare Koninklijke hoogheid Koning(in) Charl(otte) de Grote. Koning(in) der Franken en Romeinen, <i>Imperator Augustus!</i> Lang leve de koning(in)!</p>	<p>Lagere vazal Theodora, ook wel Tranende Theodora genoemd. Besteedt haar tijd sinds de dood van haar echtgenoot aan tranen met tuiten huilen.</p>
<p>Weledele Graaf Engelbert de III^{de}, ook wel bekend als Engelbert de Engste. Wordt geroemd om zijn verfijnde danspassen en gruwelijke schurftplekken.</p>	<p>Lagere vazal Huilende Hadewigis. Vrouw van Lamme Liudward die in haar eentje verantwoordelijk is voor het oogsten van hun aardappels nadat Liudward beiden voeten verloor door onhandige ploegtechnieken.</p>
<p>Hertog Chrodobertus Frederik Albert, hertog van Neustrië en opa van de welbekende Arnolf van Doda. Heeft al jaren een zwak voor koningin Charlotte de Grote.</p>	<p>Lagere vazal Sigebodo van Gütersloch. Staat bekend als de Casanova van het dorp, die vrouwen voornamelijk weet te versieren door zijn fantastische poëzie.</p>
<p>Hertogin Desiderata van Longobardije. Staat bekend als de grondlegster van de gewoonte om na het dineren op de grond te spugen en zo hard mogelijk te boeren, als teken van waardering voor de prestaties van de kok.</p>	<p>Horige Anna-Gertrude. Boerin die naast het verzorgen van de oogst en de dieren haar inkomsten verhoogt met het organiseren van maandelijkse Mede-drink-festijnen (Mede is middeleeuwse honingwijn).</p>
<p>Graaf Roderick II^{de}, zoon van Hendrik de Hete. Een van de rijkste graven in de streek, die zijn rijkdom te danken heeft aan zijn uitstekende inzichten bij lokale "Schijt-je-Rijk" toernooien.</p>	<p>Horige 'harige' Hodor. Verloor al zijn bezit na een verloren weddenschap waarbij hij zeker wist dat de lokale toverkol Agneta met stenen om haar nek tóch zou blijven drijven.</p>
<p>Gravin Melissandre van Brabant, heerseres van de Rots van Drakensteen. Beeldschone dame die haar fortuin heeft te danken aan het huwelijk met de stokoude en doodzieke Heer van Brabant.</p>	<p>Horige Wonobold. Werd door zijn moeder het huis uitgeschopt omdat zij vond dat hij op zijn 40ste maar een eigen hutje moest zoeken.</p>
<p>Hogere vazal Eddard van Tart. Met zijn 1 meter 40 de kleinste van zijn familie, maar met het grootste fortuin. Wordt geroemd om zijn 9 bloedmooie dochters.</p>	<p>Horige Waldebert. Een loensende jongeman die last heeft van narcolepsie (slaapziekte), waardoor hij niet in staat is om zelfstandig een akker en boerderij te runnen.</p>
<p>Hogere vazal Diederik van Vlaanderen-Oldenzeel, de bastaardzoon van de koning. Zoon van Clothilde, minnares van de koning. Uitstekende jager met een talent voor de Horlepiep (dans).</p>	<p>Horige Johanna. Een jongensachtig meisje dat haar tijd liever besteedt aan zwaardvechten, klimmen en het brouwen van 'bijzondere' drankjes, dan aan het bewerken van haar land.</p>